

AS-SOS-GÖS-TERİ-SAN-AT-LAR-I-FES-Tİ-VALİ=HÜSEYİN KATIRCIOĞLU

Mustafa Avkıran

İnsanlar bir ülkeden, ülkenin insanlarından söz ederken o insanların tarihini, o insanların kültürünü, geçmişini konuşur, geçmişle beslenen bir gelecekte konuşur, konuşmakla kalmaz o bilgilerle oluşturur bütün tasarımını. Dünyanın herhangi bir yerinde yaşayan insanla dünyanın herhangi bir başka yerinde yaşayan insanın farklılığından söz edilir; onların topraklarından, dillerinden, dinlerinden ve genel olarak bu insanların birbirleriyle ilişkisinden, ilişkisizliğinden, birbirlerine olan tahakkümlerinden söz edilir. İnsanlar, öteki insanlardan söz ederken bambaşka bir ırka, bambaşka bir dünyaya ait bilgiler toplamından oluştururlar tüm söylemlerini.

İnsanlar bilirler ki eskiden beri ilişki kurmanın en güçlü yollarından biridir oyun ve oyun oynayan insan; oynadıkça birbirini tanır, birbirini anlar, birbirini sever, nefret eder...

İnsanlar bilirler ki toplumlar, insan topluluklarıdır, yan yana gelen insanlardan oluşur; insandır aslolan ve insanlar yaşamlarını kolaylaştırmak, düzeni oluşturmak ve sonra da o düzeni korumak için, huzurlu yaşamak için kurallar koyar ve bu kurallarla yaşar, kurallara uyulmasını ister; kurallarla yaşayan, normlara uyan insan normaldir, kurallara uymayan ya kötüdür ya deli. Kuralları koyan insanlar bilirler ki bir başka ülkedeki insanların kuralları farklıdır ve kurallara uymazsan o ülke yoktur.

İnsanlar ülkelerden, ülkelerin yönetiliş biçimlerinden sistemlerden söz ederler. Bizim ülkemizdeyse herkes Antik Yunan'dan başlayarak, Hititler'den, Romalılar'dan, Bizans'tan, Osmanlı'dan, Selçuklu'dan, onların derin tarihinden, kültüründen başlayarak söz eder, söz alır, söz verir. Bizim topraklarımız dediğimiz yerler neresidir hiçbir zaman bilinmez; bizim olan bir toprak var mıdır, bizim olan toprak belki de sadece gömüldüğümüz topraktır ya da biz o toprağızdır. Bunu kim bilebilir ki?

Yazının birinci kısmı bu izlek üzerine sürer gider...

Ben bir insan tanıdım ve o insanın tanıttığı bir ülke; Assos ülkesi.

Bir masal ülkesi gibi tınıyor değil mi?

Neydi o ülkede benim ilgimi çeken, orada olma isteği uyandıran ve orada üretmemi tetikleyen, ürettiklerimi gösterme gücünü kazandıran, tek başına sadece havası mıydı? Değil. Tek başına yalnızca orada yaşayan halkı mıydı? Değil. Orada yetişen zeytinler miydi? Değil. Apollo Tapınağı'nın ve Aristoteles felsefesinin mitolojik bilgisi miydi? Değil. Belki de hepsiydi.

Değildi. Bir insanın inancıydı. Bir insanın sevgisiydi.

Varoluş sebebiydi.

Varoluşunu borçlu olduğu enerjisiydi. O enerji bizi Assos'a götürdü, Assos'la tanıştırdı, Assos'a bağladı. Assos'ta insanlar sanatla, hayatla, farklı kültürlerle yeniden tanıştılar; dillerini bilmedikleri, kültürlerini, dinlerini tanımadıkları insanları sevdiler, onlarla birlikte ürettiler, yediler, içtiler... Yazının bu bölümü doğal olarak daha duygusal, daha duyarlı, bıraksam akıp gidecek...

Toprak nedir gerçekten? Sana ait olan bir toprak var mıdır? Hep düşündüm, Hüseyin o toprakların insanıydı, o topraklara âşıkta ancak oraya gömülmedi; oralarda herkes hâlâ Katırcioğlu diyor ama onun orada sadece adı kaldı. Toprak onun değil, yapılar onun değil, peki ne kaldı orada da onlarca yıldır hâlâ bugün gibi yaşıyor; hâlâ oralarda insanlar oyun oynuyor, dolaşıyor ve herkes birbirine o günleri, oyun için koyunlarını yıkayarak bembeyaz yapan çobanı, tapınağı, Japon dansçıları, çırılçıplak ve çamurlu Avustralyalı tiyatrocuları, cuma namazından çıkıp sahneye çıkan amcaı, köyün imamını—ama bütün bu kahramanlarımızın hepsi Hüseyin'i anlatıyor. Bu alışık olduğumuz bir durum değil. Bilgilerimizi bir kez daha gözden geçirmeliyiz bu durumda, çünkü Assos çok özel.

Bu yazının devamını bunlar oluşturacak. Bugün bir sanat hareketinden söz etmenin yolu o hareketin kendisidir, o hareketi doğuran nedenlerdir, o günkü değerlerdir, o gün yaşayan insanlardır, tek tek insanlardır, belki de tek insandır, ardından konuşulan...

Türkiye'deki çağdaş gösteri sanatlarının tarihi o kadar da eski değil, bu tarihin kahramanlarının çoğu yaşıyor ve ben de bu canlı tarihin içinde, izliyorum. Çağdaş gösteri sanatları olarak tanımlanan dans, tiyatro ve müzik eserlerinin üretimi, sahnelenmesi ve sürekliliği hâlâ çeşitli sorunlar içerse de artık bir görünürlükten ve bir varoluştan söz edebiliyor, işler üzerinden bir tarihi takip edebiliyoruz. Çok değil bundan on yıl önce kuraklık hüküm sürüyordu ve insanlar işlerini değil göstermek, üretmek için dahi bir zemin, bir zaman yaratamaz hâldeydi ya da bu zemini yaratmaktaki zorluk bugünle ölçülemeyecek hâldeydi. Sürekli konuşuyorduk, sürekli tartışıyorduk...

Hüseyin Katircioğlu, has bir tiyatro adamıydı; duyarlı, öngörülü. Merkezin dışında, İstanbul'un kalabalığından uzak, halkla bütünleşmiş, halka ve sanatçılara karşılıklı katkı sağlayacak bir üretim süreci; bu sürecin sonunda da bir festival. Ellen Stewart'la geçirdiği yılların bilgisiyle, kendinden önce yaşamış öncü yönetmenlerin yolunu izleyerek ama yepyeni, kendine özgü bir tasarımla Assos Gösteri Sanatları Festivali'ni oluşturdu; parasız. Destek o zaman da yoktu; yanına sevgilisini aldı, fikrini onunla büyüttü, geliştirdi.

Dilek, Hüseyin'in dileğini gerçek kıldı. Büyük aileyi yanlarına aldılar; dostlarını ve onların emeğini, gücünü, zaman zaman da paralarını aldılar. Hüseyin, bu insanları inandırarak bir festival yaptı, bir festival yaptı. Yaptı hakikaten.

Köylü inandı, sanat üreticileri inandı, kentli inandı, sanat alıcıları inandı ve üç yıl boyunca Assos eylül aylarında şenlendi.

Herkes kazandı. Kazandıklarımız bizi bugüne taşıdı.

Yazı kendini bıraktıkça hatırlıyorum. Köylüler ile Hüseyin arasında, sanatçılarla Hüseyin arasında her şey her zaman çok mu sakin geçmişti, her şey güllük gülistanlık mıydı? Hayır. Hepsi gerçektir; üretim gerçektir, paylaşım gerçektir, kavga da gerçektir. Zaman zaman Hüseyin'i küstürecek kadar gerçektir. Ama bunlar gerçeği değiştirmez; Assos Gösteri Sanatları Festivali gerçektir, ben de oradaydım, şahidim.

Son bölüm.

Birbirine benzemeyen bu kadar insanı Assos'ta buluşturan oyunun gücüydü, oyun kurucunun gücüydü. Bize oyun oynama fırsatı sunulmuştu, köydeydik, binlerce yıllık tarihi olan, korunan, müze gibi saklanan bir köydeydik, gelin giden kızın kına töreninde kadınlar—birbirini tanımayan kadınlar—birlikte ağlamıştı; köy meydanındaki düğünde, gelin giden kızın düğününde birbirinin dillerini bilmeyen erkekler birlikte halay çekmişti, rakı içmişti, sarhoş olmuştu...

Toprağın gücü değildi bu, o toprak değildi bütün bunları sağlayan, kanlı canlı bir adamın düşüydü bütün bunlar; düşünmüştü, hayal kurmuştu, hayalini gerçekleştirmek için çok çalışmıştı, başarmıştı, bizimle paylaşmıştı, bizi mutlu etmişti, biz de mutlu olmuştuk, o da mutlu olmuştu. Ta ki bir telefon gelene kadar...

Tiyatro yapmak kolay değildi, tiyatro aşkı denilen şey vardı ve öldürücü olabilirdi, oldu. Hüseyin öldü.

Kim inandırabilir şimdi beni, Assos'ta yaşama isteğimin, Assos'ta üretmek isteğimin, Hüseyin Katırcıoğlu, Dilek Katırcıoğlu ve onların aşkının meyvesi olmadığına... Kimse inandıramaz, hiç kimse; gerisi yalan... Koca bir yalan!

***Bu yazı ilk olarak *gist: Çağdaş Gösteri Sanatları Dergisi*'nde (Sayı: 2, Temmuz-Aralık 2008, ss. 28-29) yayımlanmıştır.**